

Eindrapportage 2017-2018 programmaplan Sporten op Rezappt Enschede + vooruitblik op periode 2019-2022

Doelen van het project:

- Verstevenen en/of ontwikkelen van een doorverwijzingsstructuur vanuit zorgpartners, het onderwijs en de wijk naar laagdrempelige sport- en beweegactiviteiten in de buurt;
- Optimaliseren van het (laagdrempelige) sport- en beweegaanbod, waar iedereen op elk niveau kan instromen;

Het project heeft zich specifiek gericht op jeugd en op mensen voor wie het niet vanzelfsprekend is om te sporten (ouderen, mensen met een beperking en minima).

In deze eindrapportage worden de volgende punten behandeld:

- 1)** Wat is er uitgevoerd: een overzicht van de uitgevoerde projecten en activiteiten, met de belangrijkste resultaten/monitoring
- 2)** Belangrijkste conclusies en aanbevelingen
- 3)** Uitwerking aanbevelingen richting toekomst (voortzetting bestaande activiteiten + opzetten nieuwe pijlers 2019-2022)

Hoofdstuk 1: Wat is er uitgevoerd?

FASE 1	Huidige aanbod inventariseren en communiceren, huidige aanbod door ontwikkelen en eventueel ontbrekend aanbod opzetten
Doorontwikkeling sportstimuleringsprogramma 'Sjors Sportief' <u>Toelichting</u> In het schooljaar 2017-2018 is Sjors Sportief geïntroduceerd als opvolger van de SportZappCard.	<u>Resultaten 2017 – 2018:</u> 58 deelnemende sportaanbieders, 1472 deelnemende kinderen (i.v.m. 1^e jaar geen vergelijking kunnen maken met voorgaande edities. SportZappCard had in het laatste jaar 68 deelnemers, dus in elk geval forse stijging t.o.v. die cijfers). Veel verenigingen zijn enthousiast over aantal kinderen dat lid is geworden. <u>Schooljaar 2018-2019:</u> start 2^e jaar Sjors Sportief met een uitbreiding door toevoeging van Sjors Creatief. Uitbreiding van 58 naar 78 sport- en cultuuraanbieders. Er wordt ingezet om ongeveer 1600 kinderen te bereiken Vanaf juli/aug 2019 volgen cijfers m.b.t. doorstroom lidmaatschap <u>Vanaf januari 2019:</u> start met Sjors Sportief Special (samenwerking met Special Heroes) waarbij er specifiek aanbod is voor kinderen van cluster 4-scholen en praktijkonderwijs. <u>Plannen schooljaar 2019-2020:</u> Sjors Vitaal voor doelgroep senioren Verdere doorontwikkeling Sjors Sportief, met Creatief en Special. Uitbreiding van 78 naar 90 sport- en cultuuraanbieders. Tevens streven naar 20% doorstroom richting sportverenigingen. <u>Financieel:</u> 15.000 euro besteed
Doorontwikkeling Daily Mile	In afstemming met Menzis gekozen voor een iets andere aanpak. Sportaal en basisschool De Regenboog zijn samen een 3-jarig project gestart, waarbij er iedere dag (m.u.v. de woensdag) een uur extra wordt bewogen. Lestijden zijn verschoven en alle kinderen van groep 1 t/m 8 (170 leerlingen) bewegen hierdoor dagelijks een uur extra. De Daily Mile is onderdeel van het programma en wordt op 2 momenten in de week ingezet. Monitoring wordt op dit moment opgezet, de eerste resultaten zijn veelbelovend: Kinderen verliezen gewicht en zitten beter in hun vel Kinderen die voorheen geen plezier hadden aan gym, vinden het extra bewegen nu heel leuk

	 Na het beweegmoment wordt er een rustmoment gecreëerd in de klas, waardoor de concentratie in de middag is toegenomen in de klas. Inmiddels zijn er meer basisscholen in Enschede die interesse hebben getoond in zowel het beweegconcept als inzet van de Daily Mile als alternatief om kinderen meer te laten bewegen onder schooltijd. <u>Financieel</u> 5.000 euro besteed
Uitbreiding van aanbod 'ongeorganiseerde sport'	Sportaal participeert in een samenwerking met de Volkspark-commissie, gemeente Enschede (stadsdeelmanagement Centrum), bewoners en VoeljeFit. Deel budget toegezegd, zodat er toestellen in het Volkspark geplaatst kunnen gaan worden. De programmering gaat na realisatie een belangrijk onderdeel worden. Sportaal zal hierin een verbindende rol vervullen. Investeren in het project 'de Noaberbus': een bus met (innovatieve) sportmaterialen en enthousiasme professionals die in Enschede actief de groep (jongeren) opzoekt die nog niet beweegt. Hierdoor kan ook de openbare ruimte beter benut worden. Voor 2019 actief inzetten op koppeling tussen de ongeorganiseerde sport en de bestaande sportverenigingen. Ontwikkelingen in de Provincie Overijssel (Loopland Overijssel) sluiten hier ook mooi bij aan. <u>Financieel</u> 15.000 euro besteed (nog niet volledig uitgegeven, maar wel toegezegd. Budget staat wel gereserveerd voor aantal uitgaven in 2019).
Inzet van een fulltime buurtsportcoach zorg in Enschede (3 jaar)	Begin september 2017 is de buurtsportcoach zorg begonnen in de persoon van Michel van Sluijs. In het 1^e jaar met name inzet om het werkveld te leren kennen en te onderzoeken hoe de doorstroom van zorg naar sport verbeterd kan worden. Door bewoners ook persoonlijk te spreken is achterhaald wat de meeste (inactieve) bewoners tegenhoudt om te gaan bewegen en wat er dus nodig is om dit te doorbreken.

	In het 2^e jaar doorontwikkeling om te zorgen dat de doorverwijsstructuur geborgd gaat worden en er een werkwijze ontstaat die toekomstbestendig is en niet af hangt van 1 of 2 personen. <u>Financieel</u> 30.000 euro besteed (deel van het bedrag is nog niet daadwerkelijk uitgegeven, maar staat gereserveerd ivm inzet functie buurtsportcoach zorg voor 3 jaar. Periode loopt t/m 31 augustus 2020).
Organiseren bijeenkomsten met eerstelijnszorgprofessionals zoals wijkteams, wijkverpleegkundigen, huisarts, fysiotherapie	In 2018 zijn er kick-off- bijeenkomsten geweest met 1^e lijns zorgaanbieders en andere (zorg)professionals waaronder wijkverpleegkundige teams, ziekenhuis MST (afd. hartrevalidatie) en de GGD. Tijdens deze bijeenkomsten heeft de Buurtsportcoach Zorg aangeboden om op cliëntniveau advies te geven over sport- en beweegmogelijkheden. Met FysioHolland is Bewegen naar Beter geïntroduceerd, een programma ter bevordering van de leefstijl. Ondanks de positieve reacties en doorverwijzingen (30), verslapte na verloop van tijd de aandacht voor bewegen bij de zorgprofessionals. Vanaf 2019 zal er middels een overzichtelijke 'Menukaart Bewegen' de doorverwijzing door zorgprofessionals laagdrempeliger worden aangeboden. Om de meerwaarde en noodzaak van (meer) bewegen te blijven uitdragen worden zorgprofessionals jaarlijks bezocht door de Buurtsportcoach Zorg. <u>Financieel</u> 5.000 euro besteed
FASE 2	Borgen van samenwerkings- en doorverwijzingsstructuur en langdurige afspraken maken over diverse programmaonderdelen
Ontwikkelen van een app voor het sport- en beweegaanbod	Nog niet uitgevoerd, omdat een enkel een app niet de manier is om de doelgroep te bereiken. Juist de doelgroep die inactief is, heeft ook andere ondersteuning nodig om aangezet te worden tot beweging. Echter, een groot deel van de bewoners van Enschede is wel gebaat bij een duidelijk overzicht van het beweegaanbod (gemotiveerde sporters), dus we zijn nog aan het onderzoeken wat de beste vorm moet zijn.

	<u>Financieel:</u> 15.000 euro nog niet uitgegeven en dus nog beschikbaar om in de toekomst te besteden
Uitbreiding van sportstimuleringsprogramma 'Sjors Sportief' naar twee doelgroepen: 12 – 18 jaar (Try Out) Senioren (Sjors Vitaal)	Deels uitgevoerd. Sjors Sportief is uitgebreid met Sjors Creatief en Sjors Sportief Special (ook voor het VO). Om de doelgroep 12-18 jaar te bereiken wordt ingezet op andere methodieken, dus voor deze doelgroep gaan we Sjors Sportief niet inzetten. De volgende uitbreiding willen we doen richting de doelgroep senioren, in de vorm van Sjors Vitaal. <u>Financieel</u> Geen budget voor aangevraagd binnen dit plan.
Aanhaken op Samen Gezond: hoe kunnen activiteiten in de stad nog meer aanhaken op het spaarplan, leefstijltips etc.	Zowel vanuit Menzis, als vanuit de gemeente Enschede en Sportaal zijn nog geen concrete ideeën ontstaan, om Samen Gezond meer te verbinden aan bestaande activiteiten in de stad. Dit zou in 2019 gezamenlijk verder opgepakt kunnen worden, doordat alle partijen met concrete voorstellen komen. <u>Financieel</u> Niet van toepassing, geen kosten gemaakt
Deskundigheidsbevordering op maat, zoals scholingstrajecten voor kader sportverenigingen en verenigingsadvies t.a.v. Veilig Sportklimaat.	Oktober 2018 heeft er een scholingsavond plaatsgevonden 'Gedrag (g)een probleem', in samenwerking met Special Heroes en Link2Sport, bedoeld voor het kader van verenigingen die binnen Sjors Sportief Special aan de slag willen gaan. Vrijwilligers werden getraind hoe om te gaan met kinderen die gedragsproblemen hebben. In 2019 zal dit worden herhaald en verder uitgebreid. <u>Financieel</u> Geen kosten gemaakt vanuit dit plan
Sporten op ReZappt (verzamelnaam van het sportaanbod, waar de eerstelijnszorg mensen naar kan verwijzen als 'recept') Aansluiting bij projecten Scoren met Gezondheid (SMG).	In 2017 is er een coalitie ontstaan tussen Sportaal, Scoren met Gezondheid, ROC van Twente, M-Pact, Leger des Heils, Life Goals Nederland en een aantal sportverenigingen in Enschede (Avanti Wilskracht, Sparta Enschede en Sportclub Enschede). Daarmee is er een structurele samenwerking ontstaan, waardoor er afgestapt is van kortdurende projecten en ingezet wordt op langdurig en structureel bewegen. Deelnemers die een project bij SMG afronden kunnen instromen bij een Life Goals vervolgtraject.

 Uitrol Life Goals (LG) op 3 plekken in Enschede	LG Enschede is inmiddels uitgebreid tot diverse beweeggroepen, waarbij verschillende doelgroepen worden bereikt: statushouders, mensen met grote afstand tot de arbeidsmarkt, (ex)verslaafden, senioren en andere kwetsbare doelgroepen. In 2018 zijn daarmee 200 deelnemers bereikt (in 2017 waren het 30 personen, dit jaar een forse uitbreiding met 170 nieuwe bewegers). Er is een aparte Life Goals Monitor beschikbaar met daarin exacte cijfers over zowel de samenwerking als het effect van het sportprogramma op de deelnemers. Deze rapportage is meegestuurd. Hierbij haken we aan op het gedachtengoed van Positieve Gezondheid (Machteld Huber). <u>Financieel</u> 5.000 euro besteed
Samenwerkings- en doorverwijzingsstructuur borgen: uitschrijven van processen in samenwerking tussen partners en borging van succesvolle projecten	We zitten op dit moment midden in het proces om de samenwerking en borging uit te werken. In hoofdstuk 2 hebben we de belangrijkste conclusies en aanbevelingen gedeeld en in hoofdstuk 3 een aantal aanbevelingen uitgewerkt. Uitschrijven van processen om de samenwerking tussen zorg en sport te bestendigen, wordt met name in 2020 gedaan. <u>Financieel</u> Geen kosten gemaakt voor dit onderdeel

Hoofdstuk 2: Belangrijkste conclusies en aanbevelingen

(aanbevelingen staan verder uitgewerkt bij hoofdstuk 3 in concrete voorstellen voor samenwerking in de toekomst)

- 1) Conclusie:** Vanuit de 1^e- en 2^e-lijns zorg wordt er nog relatief weinig doorverwezen naar de 0-de lijn, naar preventie. Iedereen weet dat bewegen belangrijk is, maar er wordt eerder naar een 2^e-lijns zorginterventie (met hogere zorgkosten als gevolg) doorverwezen (bijv. zorgboerderij of andere voorziening), dan naar preventie.
 - a. Aanbeveling:*
 - i. Vanaf 2019 zal er middels een overzichtelijke 'Menukaart Bewegen' de doorverwijzing door zorgprofessionals laagdrempeliger worden aangeboden. In afstemming met de 1^e-lijns zorg wordt er een keuze gemaakt in de bestaande methodieken en wordt dit duidelijk gecommuniceerd. Een selectie van zorgprofessionals zal jaarlijks worden bezocht door de buurtsportcoach zorg.
 - ii. Vanaf medio 2019 i.s.m. met MST, Menzis, de GGD en de gemeente Enschede het concept Beweegmakelaar verder uitwerken en implementeren. De Beweegmakelaar (volgens model Beweegmakelaar Deventer) is binnen het ziekenhuis de schakel tussen de verschillende medische- en paramedische specialismen en het beweegaanbod en heeft als doel het bevorderen van een gezonde leefstijl en het voorkomen van heropnames.
- 2) Conclusie:** Sport/bewegen en de wijkteams nog geen optimale match. Vanuit zorg en welzijn is het vaak geen prioriteit om bewoners naar sport/bewegen toe te leiden i.v.m. diverse andere problematieken (schulden, jeugdhulp, etc.)
 - a. Aanbeveling:*
 - i. Sportaal actievare rol pakken door wijkteams meer op te zoeken. Mogelijkheden onder de aandacht blijven brengen, door minimaal 1 keer per kwartaal aan te sluiten bij werkoverleg wijkteams. Afgelopen jaar hebben we gemerkt dat we wel op de radar komen, maar kortdurend. Door herhaalbezoeken te plegen, blijven we de informatie scherp houden.
 - ii. Gemeente, Sportaal en wijkteams (1 of 2 wijkteammanagers) gezamenlijk twee keer per jaar verkennen waar mogelijkheden voor verbetering voor de doorstroom liggen.
- 3) Conclusie:** Sporten en bewegen komt pas laat in beeld als mogelijkheid, vaak pas laat in de samenwerkingsketen tussen zorg, welzijn en het welbevinden van mensen. Juist omdat het bij gedragsverandering gaat om een lange termijn verandering, is het belangrijk dat bewegen al eerder in beeld komt.
 - a. Aanbeveling:* vanaf 2019 wordt de GLI vergoed in het basispakket van de zorgverzekering. Binnen deze vergoeding worden sessies met een leefstijlcoach vergoed. Het bewegen zelf is geen onderdeel van de GLI en wordt ook niet vergoed. Wij raden aan om bewegen een structureel/wekelijks onderdeel van de GLI te maken, zodat vanaf de start bewegen een vaste waarde is.

- 4) *Conclusie:* het aanbod in Enschede is redelijk compleet, maar het moet meer op maat gemaakt worden. Daarnaast hebben inactieve bewoners vaak een stok achter de deur nodig, extra motivatie. Dat zit vooral in menselijk contact: enthousiaste professionals in trainingspak die het vertrouwen hebben van de bewoners en mensen aan de hand meenemen naar het (bestaande) aanbod.
- a. *Aanbeveling:* uitbreiding van het aantal functionarissen in de sport, door specifiek voor een aantal doelgroepen een buurtsportcoach aan te trekken. Prioriteit hebben daarbij de doelgroep senioren en speciaal onderwijs/aangepast sporten.
 - b. *Aanbeveling:* Specifiek en aantrekkelijk aanbod voor jongeren creëren. Aanbod voor jongeren is er momenteel wel, maar dit past onvoldoende bij de huidige generatie. Innovatieve concepten gaan inzetten als Happy Life en Noaberbus.
- 5) *Conclusie:* Vindbaarheid van het aanbod moet worden vergroot met het juiste kanaal voor de juiste doelgroep. Het aanbod is grotendeels in beeld, maar niet altijd goed vindbaar.
- a. *Aanbeveling:* per doelgroep wordt onderzocht welke communicatiekanaal het beste ingezet kan worden. Hierbij wordt gekeken bij welke bestaande middelen kan worden aangesloten (App's, websites, print, Wijkwijzer, etc.). Prioriteit hebben hierbij de doelgroepen mensen met een beperking en senioren.
- 6) *Conclusie:* Bestaande evenementen in Enschede worden nog niet voldoende benut om bewoners te stimuleren meer te gaan bewegen.
- a. *Aanbeveling:* Diverse evenementen zijn geschikt om bewoners te stimuleren meer te gaan bewegen. Mensen hebben vaak een concreet doel nodig om naar toe te werken. Door deze bestaande evenementen te verbinden met een programma door het jaar heen, kan er meer rendement gehaald worden en kunnen we ook de inactieve bewoners meer motiveren.
Bijvoorbeeld Enschede Marathon, Singelloop, Wandel3Daagse (Glanerbrug) en Wandel4Daagse (Enschede), Zwem4Daagse, Urban City Run, Life Goals Festival, FBK Classics, Looiland Overijssel (Provincie Overijssel).
- 7) *Conclusie:* Geen voorziening voor bewoners van 18 jaar en ouder die graag willen sporten, maar daar niet de financiële mogelijkheden voor hebben. Via wijkcoaches en diverse partners uit het werkveld (bijv. Leger des Heils, Mediant, Tactus, Humanitas Onder Dak, etc.) krijgen we vaak signalen door dat mensen wel willen sporten, maar het gebrek aan financiën een flinke drempel is. Voor iedereen tot aan 18 jaar is er de Stichting Leergeld/Jeugdsportfonds Enschede, maar voor 18+ is deze voorziening er niet.
- a. *Aanbeveling:*
 - i. Oprichten van een Sportfonds 18+, die zorgt dat het gebrek aan financiële middelen wordt weggenomen als belemmering om te gaan sporten.
 - ii. Naast financiën zijn er belemmeringen in de vorm van gebrek aan faciliteiten, bijvoorbeeld sportkleding en -schoenen.

Sportaal heeft gesprekken met de Stichting Kledingbank gevoerd en hebben zij nu binnen hun bestaande voorzieningen mogelijkheden gecreëerd voor sportkleding en sportschoenen. Deze samenwerking wordt verder uitgewerkt in 2019.

- 8) *Conclusie:* er is een duidelijke relatie tussen laaggeletterdheid en schulden/leven in armoede. (50% van mensen die laaggeletterd zijn, leven in armoede/schulden). Van de mensen die in armoede leven, heeft circa 80% een ongezonde leefstijl. Duidelijke link tussen laaggeletterdheid en ongezond leven.
- a. *Aanbeveling:* wetenschappelijk aangetoond dat mensen bewegend de taal beter en sneller leren. Opzetten van een pilot in Enschede (in samenwerking met de Bibliotheek Enschede) om zowel volwassenen als kinderen bewegend de taal te leren. Goed voorbeeld uit Rotterdam (de Sportieve Taalles) omzetten naar een Enschedees model.

Hoofdstuk 3: Uitwerking aanbevelingen richting toekomst (voortzetting bestaande activiteiten en opzetten pijlers 2019-2022)

In de conclusies en aanbevelingen hierboven hebben we ons met name gericht op die onderdelen van het project, waar we concrete verbetermogelijkheden zien, of vernieuwingen in het aanbod of werkwijze/samenwerking. We willen uiteraard ook graag de succesvolle activiteiten en projecten doorzetten waarmee we op dit moment veel bewoners in Enschede in beweging krijgen. Het gaat hierbij dan om onderstaande projecten:

- Sjors Sportief (in alle varianten)
- Life Goals Enschede
- Fit en Actief Enschede
- Daily Mile en project de Regenboog

Hieronder staan 5 pijlers als uitwerking van de aanbevelingen hierboven, waar we op in willen zetten in de periode 2019-2022.

1) Uitbreiding team beweegprofessionals

Buurtsportcoach senioren / Beweegmakelaar 1 fte

- Specifieke aandacht doelgroep senioren
- Verzorgt beweegaanbod binnen de GLI's
- Functioneert als beweegmakelaar door bewoners te verwijzen (via de menukaart) en aan de hand mee te nemen
- Wordt getraind volgens methodiek van 'Maatschappelijk sportcoach' waardoor hij/zij groepen via de Life Goals methodiek kan monitoren
- Evt. 1 fte verdelen over 2 personen (nader te bepalen)
- Menzis evt. zichtbaar via kleding professional(s)

Buurtsportcoach speciaal onderwijs / aangepast sporten (ca. 0,6 en 0,8 fte)

- Verbindingen leggen onder schooltijd (samenwerking met Stichting Special Heroes), na schooltijd en toeleiding naar de vereniging.
- Naschools aanbod verzorgen/coördineren: voor kinderen op speciaal onderwijs, maar juist ook voor kinderen op regulier onderwijs met PGB (veel uitval). Samenhang met Sjors Sportief Special;
- Deskundigheidsbevordering bij sportverenigingen en verzorgen warme overdracht kinderen. Buurtsportcoach zorgt dat verenigingen in staat zijn om deze doelgroep op de goede manier te bedienen en (indien nodig) aantal keer bij een training is.

Beoogde resultaten: *nader uit te werken*

Benodigde middelen: *nader uit te werken*

2) Sportfonds voor 18 plus

NIBUD heeft geconcludeerd dat Enschede geen voorziening heeft voor bewoners van 18 jaar en ouder die willen sporten.

Vanuit de contacten eerste verkenning met Scoren in de Wijk en Stichting Leergeld Enschede.

Gesprekken met de gemeente Enschede en agenderen op de politieke agenda.

Beoogde resultaten: *nader uit te werken*

Benodigde middelen: *nader uit te werken*

3) Communicatie en bekendheid bij doelgroep over mogelijkheden (zichtbaar en vindbaar)

Onderzoek en implementatie welke mediakanalen ingezet kunnen worden zowel print als online, social media en app's.

Voorbeelden zijn:

- een wekelijkse column/overzicht in Huis aan Huis
- Menzis nieuwsbrief beter benutten
- Dagen!enDoen! App (voorbeeld Wijhe)

Beoogde resultaten: *nader uit te werken*

Benodigde middelen: *nader uit te werken*

4) Jongeren in beweging (doelgroep 10-18 jaar)

(door) ontwikkelen nieuwe initiatieven om jeugd 10-18 jaar te bereiken en te verleiden om (meer) te gaan bewegen.

Voorbeelden van initiatieven zijn:

- Noaberbus
- Happy Life
- Beweegprojecten VO
- Speciaal voortgezet onderwijs/praktijkonderwijs: omgeving sportvereniging/sportpark beter benutten (oa Sports PA-traject van Special Heroes)

Beoogde resultaten: *nader uit te werken*

Benodigde middelen: *nader uit te werken*

5) Doorverwijsstructuur

Samenwerking met stakeholders om bewustwording te vergroten, en de ontwikkelingen van initiatieven om inwoners op maat te kunnen adviseren en te verleiden om te gaan bewegen.

- Nauwere samenwerking tussen Sportaal en wijkteams
- Ontwikkeling 'Menukaart Bewegen'
- Actieve rol Menzis richting 1^e- en 2^e-lijns zorg
- Samen met MST en GGD onderzoek naar de mogelijkheden inzet Beweegmakelaar (aanvang onderzoek 2^e deel 2019)

De Beweegmakelaars kunnen dan de buurtsportcoaches zijn die onder punt 1 zijn genoemd.

- Ontwikkeling 'Wijkdashboard' (werktitel). In samenwerking met Saxion, Roessingh Arbeid, Sportaal wordt zowel op wijkniveau als op bedrijfsniveau een dashboard ingericht waarmee actiever gestuurd kan worden in de programmering. Het 'wijkdashboard' meet en bereikt de 'niet-deelnemer' door wijk of buurt te analyseren waardoor gericht interventies kunnen worden ingezet. Deze samenwerking staat in de kinderschoenen en heeft ook raakvlakken met de samenwerking vanuit Sportaal met Twente Gezond en Vitaal Twente.

Beoogde resultaten: *nader uit te werken*

Benodigde middelen: *nader uit te werken*